

Hoofdstuk 1 - Toch weer een internaat ? 9

1909, Algemeen 9

De Heldring Gestichten 10

Zetten, kerken en scholen 10

Het oude gymnasium 11

Toch weer een internaat? 11

Motieven en argumenten 12

De drie oprichters 13

De initiator 14

De schoolstrijd 15

Bieshaar komt in actie 15

Bieshaar en Van Aalst 16

Nóg een Van Aalst 17

Het eerste curatorium 17

Doelstelling 18

Financiering 19

Hoofdstuk 2 - De Zettense tijd 21

Zetten 21

DE EERSTE VIER CURSUSSEN 21

Regent D. Koets 21

Het internaat | Gedetailleerde inhoudsopgave

Regent ds. J. Rookmaaker 22

Het leven in de Veldstraat 24

Het Witte Huis 25

De eerste crisis 27

Op zoek naar een nieuwe directeur 27

DE VOLGENDE VIJF CURSUSSEN 28

Directie 28

Herman van Dijk 30

Personalia (algemeen) 31

Rivaliteiten 32

Ontgroening 33

De buitenwereld 34

Het dagelijks leven 37

De internist Piet Koch 38

Het Internaatsnieuws 39

Geestelijk leven 40

Sport 40

Padvinderij 42

Schokkende zaken, incidenten en conflicten 43

Gedachten over Zeist 44

Weg uit Zetten 45

Algemeen 45

Contact met het Genootschap Noorthey 46

Rutgers en de NCSV 48

Het visioen van Rutgers 49

Het voorkoken 51

Lukte de integratie? 52

Een voorwaarde 54

Een gevolg 55

Betrokkenheid en invloed van Colijn 57

Hoofdstuk 3 - 1918 tot 1927 61

Algemeen 61

Waarom 1918-1927 ? 61

Het tijdsbeeld 61

De doelstelling 62

De verhouding school/internaat 63

De school 64

Planning en exploitatie 64

Het D.J. van Aalstfonds 65

Eerste episode - Het Slot 66

DE BEHUIZING 66

Algemeen 66

De omgeving 67

Waar de internisten huisden 69

Het internaat | Gedetailleerde inhoudsopgave

PERSONALIA 71

Algemeen 71

J. Eijkman 72

P.J. Koets 74

H.T. Meijering 75

De Do 75

DIVERSE GEVOELSZAKEN 79

Nostalgie 79

Contact met oud-internisten 80

De reünie 80

Ontgroening 81

Reputatie 82

Homoseksualiteit 82

Wichers en mevrouw Nijland 83

HET DAGELIJKS LEVEN 84

Algemeen 84

Het Internaatsnieuws 87

De Zeister Internisten Sportclub (ZIS) 87

Contact met de externen 88

Contact met het meisjesinteraat 89

Amoureuze zaken, algemeen 90

Straf 91

Verhuizen 91

Tweede episode - De Krakelingweg 91

DE NIEUWE OPZET 91

De kosten 91

De financiering 92

De 'kleine crisis' 94

Het resultaat 94

De exploitatie 95

EEN ANDER INTERNAAT 95

Het begin 95

De identiteit 96

Het Internaatlied 96

Ontgroening 98

De identiteit en de NCSV 99

PERSONALIA 100

Algemeen 100

Juffrouw E. d'Engelbronner 101

Peter Hakkesteegt 104

Het bestuurlijke trio 104

Het einde van ds. Van Dijk en de
verwikkelingen nadien 105

s'Jacob 107

HET DAGELIJKS LEVEN 108

Algemeen 108

Enkele punten van kritiek 110

Telder voor en tegen 112

School 113

De buitenwereld 115

Sport 116

Verhouding ten opzichte van
de externen 116

Soesman en het Internaatnieuws 117

Binnenshuis 118

Conflicten, misstanden en straf 119

Het hongeroproer 119

Hoofdstuk 4 - De jaren dertig (Algemeen)

DE DOELSTELLING 121

Een wankel evenwicht 121

EXPLOITATIE 123

De Do en de exploitatie 123

De Do en de curatoren 124

Tweeërlei maatregelen 125

De vergroting van de capaciteit 125

Het internaat | Gedetailleerde inhoudsopgave

Verhuur 125

Dependance 126

De kosten 127

ACQUISITIE EN REPUTATIE 129

POLITIEK ALGEMEEN 131

Ontwikkelingen in Duitsland 131

Nederland 132

Indië 133

School 134

Het internaat 135

Het Internaatnieuws 136

Militarisme 140

De wandelclub 141

DE OXFORD GROEP 143

De house parties 144

ANTISEMITISME 146

Het lyceum 146

Het internaat 147

DE LEIDING 149

De Do 150

Aanloop en begin 152

De zakelijke, handige Do 152

Enkele negatieve aspecten 153

De drie Willems 156

De pedagogiek van de Do 157

De theorie 158

Telder en Oskamp 161

De Vunderink-clan 164

Overige gouverneurs 165

Hoofdstuk 5 - De jaren dertig (Het dagelijks leven) 168

HET DAGELIJKS LEVEN 168

Flink wat kerkgang en
gezelligheid aan de thee 168

Personeel 169

Vele mogelijkheden tot ontplooiing 169

De drang naar buiten 170

Een enquête 171

Zeist en nog verder 172

Ongeoorloofde zaken 172

Huisregels 173

Toezicht 175

Straf 176

HET COLLEGIUM, EEN TELEURSTELLING 176

Voorbeelden uit het buitenland 177

Het Prefectorial System 178

Het internaat | Gedetailleerde inhoudsopgave

Te hoog gegrepen voor Nederland ? 179

DE IDENTITEIT 180

Ontgroening 180

Veranderingen qua achtergrond 181

De reünie 183

De internaatsspeldjes -dassen en -jasjes 184

Houding ten opzichte van de externen 184

Andere internaten 187

DE SPORT 189

Het ZIS-bestuur 189

De accommodatie 190

De sportbeoefening 192

De ZIS-financiën 194

Mixed wedstrijden 195

Willem Bins 195

TELDER EN DE PADVINDERS 196

HET INTERNAATSNIEUWS 197

Algemeen 197

Soesman en het Internaatsnieuws 198

Kwaliteit 200

De sportverslaggeving 201

Piet Kranenberg 202

Minder prettige geluiden

Censuur 202

HET INTELLECTUELE TRAJECT 204

SCHOOL 204

Het oordeel van de leerlingen 205

Het oordeel van de Do 206

De rectoren 207

De leraren 208

De school naast het internaat 208

Activiteiten 209

Conflicten 210

Hoofdstuk 6 - De bezettingsjaren en nadien 212

(Deel 1: Algemene beschrijving per cursusjaar
gedurende de bezetting) 212

DE OPZET VAN DIT HOOFDSTUK 212

Het internaat | Gedetailleerde inhoudsopgave

Cursus 1939/1940 212

HET DAGELIJKS LEVEN 212

Verbandhoudende met oorlog 212

Zaken die 'normaal' verliepen 214

OORLOG 215

School 219

Cursus 1940/1941 219

DE SITUATIE TOT APRIL 1941 219

De behuizing 219

De ontgroening 222

Hoe men met de Duitsers omging 222

Reünie 1940 223

DE SITUATIE VANAF APRIL 1941 223

De voedselsituatie 224

Ingrijpende gebeurtenissen 224

Definitieve vordering van het internaat 224

School 224

Cursus 1941/1942 226

DE BEHUIZING 226

Kerckebosch 226

Blanda 226

Dependance 227

HET DAGELIJKS LEVEN 227

Illegale zaken 229

VOEDSELVOORZIENING 230

DE OORLOG 230

ZORGEN VAN DE DO 231

HOE TELDER VAN HET INTERNAAT VERDWEEN 232

Cursus 1942/1943 234

DE BEHUIZING 234

Kerckebosch 234

Blanda 234

Dependance 235

De overige panden in de Platolaan 235

HET DAGELIJKS LEVEN 235

ZORGEN VAN DE DO 236

DIERENLEED 237

SCHOOL 237

Cursus 1943/1944 238

DE BEHUIZING 238

Kerckebosch 238

Blanda 239

Dependance 239

Platolaan 69 239

HET DAGELIJKS LEVEN 239

De voedselvoorziening 240

Kerckebosch 240

Blanda 242

EEN GEREFORMEERD PROTEST 243

HET EINDE VAN HET SCHOOLJAAR 244

Het jaar 1944/1945 244

(nog onder Duitse bezetting) 244

SCHOOL 244

INTERNAAT 245

Blanda na de internaatsperiode 245

Kerckebosch 245

Platolaan 69 246

(vanaf de bevrijding) 246

INTERNAAT, ALGEMEEN 247

Dependance en Platolaan 69 247

Het allereerste begin 247

Hoofdstuk 7 - De bezettingsjaren en nadien 249

Deel 2:

- Algemene beschrijving per cursusjaar vanaf 1945
- Enkele onderwerpen m.b.t. de gehele

Het internaat | Gedetailleerde inhoudsopgave

periode 1939-1948 249

DE OPZET VAN DIT HOOFDSTUK 249

Cursus 1945/1946 249

SCHOOL 249

De relatie school-internaat 249

INTERNAAT 250

Dependance 250

Kerckebosch 251

HET INTERNAATSLEVEN 251

Cursus 1946/1947 252

SCHOOL 252

Leraarsvergaderingen 252

INTERNAAT, DE LEIDING 252

Gouverneurs 253

EEN MOEILIJK JAAR 255

Een convent 257

NABESCHOUWING (CURSUS 1946/1947) 258

Cursus 1947/1948 259

EEN HOOPVOL BEGIN 259

GOUVERNEURS 260

HET LAATSTE TRAJECT VAN DE DO 261

HET BINNENGEBEUREN 262

HET CONVENT 263

HAANTJES REDT HET NIET 264

DE SITUATIE GERED 267

De gehele periode 1939-1948 267

HET CURATORIUM 267

De curatoren 267

Het beleid 270

HET INTERNAATSNIEUWS 271

Het uiterlijk 271

Inhoudelijk 272

Omgekomen internisten 274

DE SPORT 275

Het ZIS-bestuur 276

Strengere winters 277

Het internaat | Gedetailleerde inhoudsopgave

De sportbeoefening 1939-1944 277

Een nieuw begin 278

PAVIA 279

De directrice 280

Het prille begin 283

De inrichting van Pavia 284

Gouvernantes 284

Contact Pavia-internaat 284

Hoofdstuk 8 - Een ontploffing en de voorgeschiedenis daarvan 286

DE OPZET VAN DIT HOOFDSTUK 286

Deel 1 - Algemene Zaken 286

OP DE ACHTERGROND 286

Het tijdsbeeld 286

De exploitatie 287

Het D.J.van Aalstfonds 287

ZEIST 288

School 288

Pavia 288

HET INTERNAATSLEVEN 290

De gouverneurs 290

Het Internaatnieuws 290

Het binnengebeuren 290

Homoseksualiteit 292

Sport 293

Deel 2 - Het Bargertraject 294

AANLOOP 294

Snelleman 294

Twee gebeurtenissen 295

De Benoeming van Barger 296

Ds. Barger, enige biografische gegevens 297

HET KON NOG ALLE KANTEN UITGAAN 298

Een hoopvol begin? 298

Barger en het curatorium 299

De hoop vervliegt 299

Barger en De Leeuw 301

Gouverneurs uit de ncsv-gelederen? 303

De nieuwe cursus (1949/1950) 303

Het internaat | Gedetailleerde inhoudsopgave

Van der Heijden vertrekt 305

DE SITUATIE LOOPT UIT DE HAND 306

De februari-crisis 306

Contact met Snelleman 307

Verdere communicatie 307

Enige ontspanning 308

De gouverneurs 308

Het curatorium 309

Voorafgaand aan de revolte 312

DE ONTPLOFFING EN KORT NADIEN 315

Vrijdag 12 mei 1950 315

Na de revolte 317

Zaterdagochtend 13 mei 317

De periode tot maandag 22 mei 318

Het internaatsleven hervat zich 320

OPENING VAN ZAKEN 321

Wat was er werkelijk gebeurd? 321

Drie oud-gouverneurs 321

Contact met Brink 322

Er ontstaat een plan 323

Instructie en laatste voorbereidingen 325

In afwachting van Brink 326

CONSEQUENTIES 327

Het curatorium 327

Brink teruggekeerd 328

Confrontaties met het curatorium 328

De 'kater' van mid-juli 329

Gevolgen voor internisten 330

Hoofdstuk 9 - Snelleman 332

1950 TOT 1955 - EEN PERIODE VAN HERSTEL 332

Snelleman 332

Van Wely 333

Mevrouw Van Wely 335

Twee reünies 335

Wijzigingen bij de ZIS 336

Exploitatie 336

VERANDERINGEN 336

Het tijdsbeeld 336

Een gesloten gemeenschap 337

De ouders 337

De curatoren 337

DE INTERNISTEN 338

Reputatie 338

Ontgroening 339

Internaatsjasjes 340

HET DAGELIJKS LEVEN 340

School 340

Amusement 341

Wat men las 341

Het Internaatsnieuws 341

De gouverneurs 342

ZIS en de gouverneurs 342

PAVIA 343

Biarritz 343

Kerkgang, sport en seksuele voorlichting 343

De gouvernantes 343

Uitdagingen over en weer 343

Hoofdstuk 10 - Panhuise 345

ALGEMEEN 345

De samenleving 345

De school 346

De curatoren 347

Wijziging van de aannamesprocedure 348

De doelstelling 348

De exploitatie 350

DE LEIDING 350

Panhuis 350

Het directeurschap van Panhuis 353

H.A. van Wely 354

W.H. Crommelin 355

C.B. Bisschop 357

H.L. Stegeman 357

C.Th. Steenstra 358

Panhuis en Steenstra 359

Mevrouw Steenstra 359

Het directie-koppel werkte
uiteindelijk niet 360

HET DAGELIJKS LEVEN 361

Algemeen 361

Soepele gouverneurs 362

Belangrijke dames 362

Pavia 363

Het Internaatnieuws 363

De ZIS, bestuurlijk en op het veld 364

MINDER GUNSTIGE ZAKEN 365

Nestorschap 365

De relatie school-internaat
verslechtert 366

Twijfel 367

Gedonder 367

Straf 368

BEDENKELIJKE GEVOELENS 369

De ouders 369

De curatoren 369

De Do 370

EEN TERUGBLIK 370

Hoofdstuk 11 - Steenstra en de jaren zestig 371

DE JAREN ZESTIG 371

Een maatschappelijk culturele
revolutie 371

Een seksuele revolutie 371

Burgers versus autoriteiten 372

Herwaarderingen 372

Zeist 373

Het internaat 373

VOORTBESTAAN 374

De cursus 1969/1970 376

HET CURATORIUM 376

STEENSTRA 378

Steenstra directeur 378

De visie van Steenstra 379

WAT STEENSTRA VERANDERDE 379

De gang van zaken bij de ZIS 380

De relatie internaat-scholen 381

De ontgroening 382

Het Internaatnieuws 382

Liefhebberij en vertier 382

'Senioraat' en mentorschap 383

STEENSTRA'S DEFINITIEVE NEERGANG 384

Vanaf voorjaar 1966 384

Een tweede man 384

Dreigende sluiting en daarna 385

Het laatste internaatsjaar van
Steenstra 385

De doelstelling 386

DE ADJUNCT-DIRECTEUREN 387

M.A. Klerk 387

C. Maats 388

A.E. Hanekuyk 388

W.C. Lemaire 389

C.Ph. van Dulm 391

DE GOUVERNEURS 393

C. Maats 394

P. van der Beke Callenfels 394

G.K. Wiersma 395

Huiswerkgoeverneurs 396

De sportgoeverneur 396

Hoofdstuk 12 - Steenstra en de jaren zestig (vervolg) 397

DE SCHOLEN 397

Jan Dekker 397

Het schoolbeleid in de jaren zestig 398

De verstandhouding school-internaat 399

DE REÛNIES 399

DE ONTGROENING 399

HET DAGELIJKS LEVEN 401

Personalía 401

De leefsfeer 401

Contact met meisjes 402

Straf 402

Het decorum 404

Een kentering 404

DE SPORT 405

Veranderingen 405

Mixed wedstrijden 406

Verval 406

De sportgouverneur 406

HET INTERNAATSNIEUWS 407

Internaatsnieuws en Pavia 407

De toonzetting 408

De uitvoering 409

PAVIA 409

De curatoren en Pavia 409

Een andere directrice 409

De gang van zaken 410

Het Boskapeldrama 411

Hoofdstuk 13 – Naar de Stichting 413

ALGEMEEN 413

VOORTBESTAAN 413

DE KOPPELING SCHOOL/INTERNAAT 414

EEN BELANGRIJKE BRIEF 416

DE LEIDING VAN HET INTERNAAT 416

Het ontslag van Wiersma 417

De zaak Campbell 417

Verdere verwickelingen in de leiding 418

HET CURATORIUM 418

HET INTERNAAT VERANDERT 419

Van buitenaf gezien 419

Van binnenuit gezien 422

De ontgroening 423

De ouders 425

HET DAGELIJKS LEVEN 426

De ZIS 426

De sportbeoefening 427

Cultuur en amusement 428

Straf 429

Drugs 429

Nadruk op studiebegeleiding 430

DE LEEFSFEER 431

Gebouw en inventaris 431

De mensen 432

De self care 432

Het eten 432

Feestelijke gebeurtenissen 433

De huisregels 433

Muziek 434

De brommer 434

De kleding 435

De haardracht 435

PAVIA 436

NABESCHOUWING 436

Hoofdstuk 14 - Het laatste decennium (achtergronden) 438

ALGEMEEN 438

HET STICHTINGSBESTUUR 438

F.H. Schweers 440

DE WERELD VAN DE INTERNATEN 441

De Zwolse Kring 441

De katholieken 442

Centraal Orgaan voor Onderwijs-
adviezen (COVO) 443

Het internaat | Gedetailleerde inhoudsopgave

Vereniging Internaten Nederland (VIN) 443

Toch maar naar de SSN ? 443

De markt 443

Een grote speler in de markt 444

Het Internaat en Shell 444

DE EXPLOITATIE VAN HET INTERNAAT 444

De doelstelling 445

Studiebegeleiding 445

Verjonging van de internaatsbevolking 445

Weekends 446

De scholen 446

Probleemgevallen 447

Vasthouden die internisten! 447

Vreemde planetjes 448

Coëducatie? 450

Het aantal internisten 451

De kosten 452

Uitkomsten van de exploitatie 452

Liquidatie van de Stichting 453

HET EIND KOMT IN ZICHT 453

De laatste reünies 453

Verkoop gebouw 455

Verkoop antiek 455

Het D.J. van Aalstfonds 456

Hoofdstuk 15 - Het laatste decennium (zoals het verliep) 459

1 januari 1972 tot 1 april 1973 459

PERSONALIA 459

Carel Steenstra exit; Wiersma terug? 460

DE REGIE 461

Niet alles liep goed 461

Een vreemd interview 461

Diverse maatregelen 462

1 april 1973 tot 1 augustus 1978 462

ALGEMEEN 462

PERSONALIA 463

Van Dulm 463

PROBLEMEN 463

De drugs 463

Van Dulm en Wiersma 464

De Van Dulms, man en vrouw 464

GOUVERNEURS 465

Hoofdgouverneur Wiersma 466

GELOOFSZAKEN, SCHOOL EN INTERNAAT 467

PAVIA 467

NIEUWE VERSCHIJNSELEN 468

Een frivolier leven 468

Therapeutische gesprekken 469

Maatschappelijk engagement 469

Ander gedrag bij de ouders 470

SPORT VERSUS VERTIER BINNENSHUIS 471

DE STUDIE STAAT CENTRAAL 472

Spijbelen 472

GEWIJZIGDE LEEFOMSTANDIGHEDEN 473

Verschraald decorum, teleurstellende
maaltijden 473

DE MENTALITEIT VERANDERT 474

Kaste-effect 474

Dubieus gedrag 474

1 augustus 1978 tot 1 augustus 1980 476

GEBEURTENISSEN OP DIRECTIENIVEAU 476

Het internaat | Gedetailleerde inhoudsopgave

Een instructie voor conflicten 476

Een conflict wordt bedwongen 477

Wiersma's kijk op de zaak 478

ONGEWONE SCHOLEN 478

HET INTERNAATSNIEUWS 479

DE ZIS 480

HET WELBEVINDEN 480

Ziekte 480

De voeding 480

Fietsen 481

Straf 481

NIETS BLEEF HETZELFDE 481

Escalatie van de situatie 482

HET EINDE VAN VAN DULMS DIRECTEURSCHAP 484

De gouverneurs 484

De internisten 485

Een vreemde pingpongwedstrijd 485

De ondergang van Van Dulm 486

De stichting sluit het internaat 487

Van Dulm en Wiersma 487

1 augustus 1980 tot 1 augustus 1981 488

DE ZAKELIJKE OPZET 488

Het traject-Van Dulm 488

De nasleep over Van Dulms
ambtswoning 489

Het traject-Wiersma 490

Wiersma en Van der Heide 490

De nieuwe opzet 491

De Reformatorische Bijbelschool
rukt op 492

DE GEÏMPROVISEERDE CURSUS 1980/1981 492

De laatste internisten 493

Hoofdstuk 16 - Nadien 495

ZEIST 495

De school 495

Het internaatsgebouw 496

De grond 496

MAARN 497

Het internaat | Gedetailleerde inhoudsopgave

Algemeen 497

Het leven op De Hoogt 497

De leiding 498

REÛNIES 498

INTERNATEN, ALGEMEEN 500

Bijlage A: Relaa Sandberg 503

Bijlage B: Nabeschouwing revolte 508

ALGEMEEN 508

Heeft Ds. Barger een kans gekregen? 508

Bargers werkwijze 508

Bargers gedrag 508

Is de ware gang van zaken geheim gebleven? 509

Was het optreden van De Leeuw c.s. gerechtvaardigd? 50

Zwakke punten in het plan 510

Wat niet geheel conform het plan verliep 510

Matig bestuur van curatoren 510

De houding van Brink 511

De term 'revolte' 511

De rol van Snelleman 511

Het internaat | Gedetailleerde inhoudsopgave

De houding van de gouverneurs 512

Het gedrag van de internisten 512

De positie van Bins 512

De nasleep 513

DR. H.C. RUTGERS (1880-1964) 513

Enkele positieve aspecten 513

Vreemd gedrag 514

Rutgers in het curatorium 515

Rutgers en Bins 516

Bijlage C: Dagboekje 518

Bijlage D: Hangen en wurgen 524

ALGEMEEN 524

TIJDTAFEL 'HANGEN EN WURGEN' 524

BETROKKENHEID VAN HET D.J. VAN AALSTFONDS 528

Oneigenlijk beroep op het fonds 528

Nog een aanval op het fonds 529

Bijlage E: de VABOO 530

ALGEMEEN 530

De Vereniging Algemene Bond van
Ouders en Opvoeders (VABOO) 530

Het internaat | Gedetailleerde inhoudsopgave

Het gedachtegoed van de VABOO 530

ACTIVITEITEN 530

Haarlem 530

De zomer van 1971 531

De NCSV-stunt 531

DE VABOO EN HET INTERNAAT 532

OVERIGE PATRONAGES 533

ACTIVITEITEN VANAF MEDIO JAREN ZEVENTIG 534

Een Zuid-Afrikaanse connectie 534

Een vreemd tijdschrift 534

PERSONALIA 535

Dr. P.H. Esser 535

R.M. Elbers 535

Ir. E.J. IJzerman 536

H.C. Moolenburgh 536

Mr. G.H.L. Schreurs 536

Mr. C.J.A. Hoek 536

F. van Buren 536

L.H. BERG EN DE VABOO 536

De Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) 537

De AIVD laat iets los 537

Noten 539

Noten hoofdstuk 1 539

Noten hoofdstuk 2 543

Noten hoofdstuk 3 551

Noten hoofdstuk 4 562

Noten hoofdstuk 5 572

Noten hoofdstuk 6 580

Noten hoofdstuk 7 589

Noten hoofdstuk 8 596

Noten hoofdstuk 9 602

Noten hoofdstuk 10 605

Noten hoofdstuk 11 612

Noten hoofdstuk 12 620

Noten hoofdstuk 13 625

Noten hoofdstuk 14 633

Noten hoofdstuk 15 643

Noten hoofdstuk 16 655

Noten bijlage B 658

Noten bijlage D 658

Noten bijlage E 658

Afkortingen 662

Informanten 665

Het internaat | Gedetailleerde inhoudsopgave

Archieven 667

Literatuur 672

Index 679